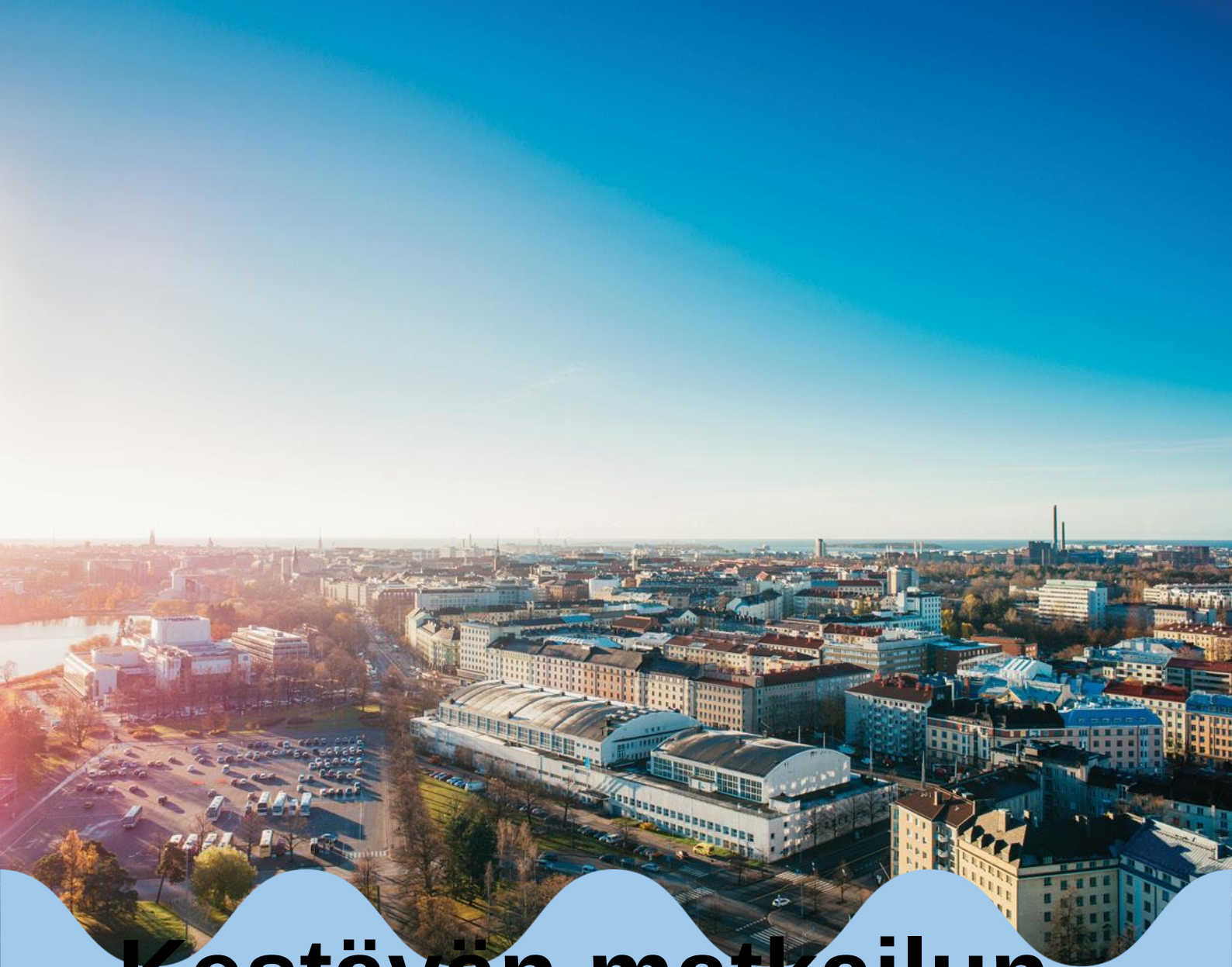

Kestävän matkailun Helsinki

Toimenpideohjelma 2020- 2025

LUONNOS

Helsinki

Alkusanat

Ohjelmaa ei hyväksytty vuonna 2020 koronan aiheuttamasta matkailun toimikentän muutoksesta johtuen. Dokumentin sisältöjä ei ole hyväksytty missään ja ne ovat vain luonnoksia.

Sisällysluettelo

TAUSTA s. 4

Ohjelman liittyminen laajempaan vastuullisuuden kehittämiseen sekä käsillä oleviin ilmiöihin

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET s. 11

Ohjelman visio vuoteen 2030 sekä neljä priorisoitua kehittämisteemaa tavoitteineen ja toimenpiteineen vuoteen 2025

LIITTEET s. 20

1 MITTARISTO s. 21

Kehittämisteemoihin liittyvät jo käytössä olevat sekä jatkotarkastelun kohteena olevat kehitettävät mittarit

2 OHJELMAN LAADINTA s. 25

Kuvaus ohjelman laadintaprosessista

3 SANASTOA s. 26

Ohjelmassa käytetyt keskeiset termit

4 SIDOSRYHMIÄ s. 27

Ohjelmassa mainittuja keskeisiä sidosryhmiä

5 VAIKUTTAMINEN MATKAILUN VASTUULLISUUTEEN s. 28

Kuvaus julkisten ja yksityisten toimijoiden koko työkalupakista vastuullisuuden edistämässä

6 TAUSTAA OHJELMAN TOIMENPITEILLE s. 31

Ohjelmaan priorisoitujen toimenpiteiden taustoituksia

Kenelle ohjelma on tarkoitettu

Helsingin kestävän matkailun ohjelma on Helsingin kaupungin matkailun kehittämistä ohjaava dokumentti, joka samalla viestii eri toimijoille Helsingin kaupungin yhdessä sidosryhmien kanssa määrittämästä matkailun kehittämisen tahtotilasta.

Tausta

Matkailu kasvaa

Matkailu on yksi maailman nopeimmin kasvavista toimialoista ja jo joka kymmenes työpaikka globaalisti on matkailusektorilla (World Travel & Tourism Council 2019). Matkailusektorin vienti kansainvälisellä tasolla on isompi kuin autoteollisuuden tai ruokateollisuuden vienti (UNWTO 2019). Matkailu on myös yksi isoimmista teollisuuden aloista Suomessa. TEM:in mukaan Suomessa matkailu on yhtä suuri teollisuudenala kuin maa-, metsä- ja kalatalous ja puolitoista kertaa isompi kuin elintarviketeollisuus. Alan kasvu on ollut poikkeuksellista. Vuonna 1990 maailmassa kirjattiin 435 miljoonaa kansainvälistä saapumista. Vuonna 2030 luku tulee olemaan vähintään 1,8 miljardia.

Matkailun kasvu koskee myös Helsinkiä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana rekisteröidyt yöpymiset ovat kasvaneet 1,3 miljoonalla, risteilyvieraiden määrä noin 300 tuhannella ja lentoaseman matkustajamäärä yli neljällä miljoonalla. On syytä huomioida, että merkittävä osa Helsingin matkailusta on business-matkailua.

Matkailun toimintaympäristö on muuttunut ja muuttuu jatkossa yhä enemmän mm. ilmastonmuutoksen, Aasian keskiluokkaistumisen, digitalisoitumisen, jakamistalouden ja yksilömatkailun kasvun myötä. Matkailun voimakas kasvu vaikuttaa kaupunkeihin täysin uudella tavalla, kun kaupunkitila jaetaan yhä enemmän asukkaiden ja matkailijoiden kesken. Samalla kun matkailu kasvaa, kasvaa myös riskit. Matkailu on herkkä ala ja mm. suhdannevaihtelut näkyvät usein ensimmäisenä juuri matkailusektorissa. Myös turvallisuuteen ja terveyteen liittyvät ilmiöt saattavat hyvinkin nopeasti vaikuttaa alaan. Tästä todisteena koronavirus, joka on vaikuttanut dramaattisesti koko globaaliin matkailukenttään.

Yritysten ja muiden matkailun toimijoiden tulisi pystyä yhä herkemmin vastaamaan mieluiten jo ennakoiden erilaisiin lyhyen ja pitkän aikavälin ilmiöihin.

Kestävä kasvu

Lisääntyvien työpaikkojen ja kasvavien verotulojen lisäksi matkailun rooli Helsingin tunnettuuden kasvattamisessa on keskeinen. Kasvavat matkailijavirrat tukevat myös voimakkaasti Helsingin liikenneyhteyksien kehitystä. Matkailulla on myös selkeä rooli helsinkiläisen paikalliskulttuurin elinvoiman tukemisessa. Suunnitteilla oleva arkkitehtuuri- ja designmuseo tai uudet saunakohteet tuskin menestyisivät ilman matkailijoita. Voidaan myös olettaa, että esimerkiksi kaupungin ravintolatarjonta ei olisi yhtä monipuolinen ilman kaupunkiin saapuvia matkailijoita.

Samaan aikaan on kuitenkin huomioitava, että matkailu myös kuluttaa ympäristöä ja voi vaikuttaa paikallisyhteisöön tavalla joka ei ole toivottavaa. Matkailusektorin on todettu tuottavan 8 % globaaleista hiilidioksidipäästöistä (Nature - International Journal of Science). Useissa eurooppalaisissa kaupungeissa on matkailua jouduttu rajoittamaan, kun matkailijamäärät ovat nousseet tasolle, joka ei ole paikallisten näkökulmasta kestävä. Ruuhkaisuus, asuntojen hintojen nousu ja paikallisia palvelevien liikkeiden väheneminen ovat jo monessa kaupungissa arkipäivää. Myös Helsingissä keskustelua ovat aiheuttaneet muun muassa risteilyliikenne ja AirBnB-tyyppinen majoitus.

Kestävä matkailu on erittäin laaja aihe ja sisältää ekologisen, taloudellisen sekä sosio-kulttuurisen ulottuvuuden (ks. s. 28 'Vaikuttaminen matkailun vastuullisuuteen'). Kestävän matkailun ohjelma ottaa kantaa näihin kolmeen ulottuvuuteen toimenpiteitä priorisoiden. Kestävä kasvu tarkoittaa sitä, ettei taloudellista kestävyttä tavoitella hinnalla millä hyvänsä vaan ennen kaikkea vastuullisuudesta kilpailuetua ja kustannustehokkuutta hakien.

Helsingin kaupunki on nostanut vastuullisuuden yhdeksi kulmakivistään. Helsingin kaupunki on laaja-alaisesti sitoutunut ilmastotavoitteisiin ja ilmastokriisin ratkaisemiseen. Merkittävä osa matkailijan kasvihuonepäästöistä aiheutuu saapumisesta kohteeseen, erityisesti lentomatkustamisesta. Ilmastokriisi vaikuttaa myös matkojen suuntautumiseen sekä erilaisten matkailutuotteiden kysyntään. (Ks. s. 30 'Ilmastokriisi yhtenä toimintaa ohjaavana tekijänä')

Vastuullisesti toimiva matkailuyritys on myös kilpailukykyinen. Kestävän matkailun ohjelman toimenpiteiden yhtenä tarkoituksena on tukea Helsingin matkailuyrityksiä ja -toimijoita hakemaan kilpailukykyä kestävyiden kolmen osa-alueen kautta. Parhaimmillaan parannetaan yritysten taloudellista kestävyttä samalla pitäen huolta alueen vetovoimatekijöistä – paikallisesta kulttuurista ja luonnosta – sekä pienentäen matkailutoimialan globaaleja ympäristövaikutuksia. Vastuullisia toimintamalleja omaksumalla pidetään huolta siitä, että matkailuelinkeino kukoistaa jatkossakin ja Helsinki houkuttelee matkailijoita, joilla on mahdollisimman positiivinen vaikutus Helsingin matkailuelinkeinolle, ympäristön huomioimiselle sekä paikalliskulttuurin elinvoimaisuudelle.

Paikallisyhteisön hyvinvointi on kaiken lähtökohta. Niin kauan, kun matkailu koetaan paikallisten näkökulmasta positiivisena ilmiönä ja ympäristövaikutuksia pystytään vähentämään, ollaan oikealla polulla.

Kestävän matkailun ohjelma

Kestävän matkailun Helsinki -ohjelma määrittelee pidemmän aikavälin vision vuoteen 2030 ja tarkemmat toimenpiteet vuoteen 2025 asti. Ohjelmassa on keskitytty toimenpiteissä konkretiaan ja priorisointiin, yhteistyössä läpileikkaavuuteen ja kaupunkikehitykseen kytketymiseen sekä kehittämisprosessien kannalta tiedolla johtamisen vahvistamiseen.

Ohjelma sisältää toimenpidekokonaisuuden, jonka edistämistä Helsingin kaupunki koordinoi pitämällä yllä matkailun tilannekuvaa ja edistämällä kestävyttä omien vaikutusmahdollisuuksiensa kautta. On tunnistettu, että kestävyiden toteutuminen vaatii kuitenkin monien eri toimijoiden toimenpiteitä ja sitoutumista. Ohjelma pyrkii kasvattamaan kaikkien Helsingin matkailutoimijoiden hyvinvointia sekä tukemaan matkailuyritysten ja -kohteiden kestävästä kasvua vastuullisten toimintamallien myötä.

Ohjelman ohjaavina strategioina ovat Helsingin kaupunkistrategia 2017-2021, Helsingin elinkeinopolitiikan painopisteet 2018-2021 sekä Helsingin matkailun tiekartta 2018-2021. Ohjelma on linjassa Helsingin kansainvälisen toiminnan linjausten kanssa ja se on sidottu Hiilineutraali Helsinki 2035 -tavoitteisiin sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin. Ohjelmassa on otettu huomioon myös UNWTO:n (United Nations World Tourism Organization), EU:n sekä Visit Finlandin linjaukset kestävästä kehityksestä.

Ohjelma on linjassa työ- ja elinkeinoministeriön laatiman Suomen matkailustrategian 2019-2028 vision kanssa: ”omaperäinen ja uteliaisuutta herättävä Suomi on Pohjoismaiden kestävimmin kasvava matkailukohde”. Lisäksi ohjelma on linjassa Visit Finlandin Helsingin suuralueen vision kanssa: ”Helsingin seutu on Pohjoismaiden tunnetuin kestävä matkailukohde vuoteen 2025 mennessä.”.

Helsinki on julkaissut vuonna 2019 tapahtumien tiekartan, joka sisältää tapahtumatoimialan kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet ja näin ollen tämä ohjelma ei ota niihin erikseen kantaa.

Helsingin matkailun tulevaisuuden kohderyhmien määrittäminen kestävyiden ja vastuullisuuden näkökulmasta on osa ohjelman toimenpiteitä, ja matkailua käsitellään

ohjelmassa kokonaisuutena erottelematta liike- ja vapaa-ajanmatkailua.

Kestävän matkailun ohjelma toimii Helsingin matkailun tiekartan 2018-2021 jatkeena, ja sisältää konkreettiset toimenpiteet matkailun kestävyysedistämiseksi Helsingissä.

Ohjelmaa seurataan laadittavan mittariston avulla, joka tuodaan esille liitteessä (ks. sivu 21).

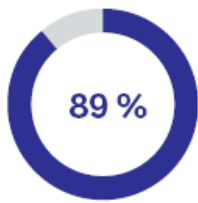
Helsingin kaupunkistrategia 2017-2021

”Helsinki panostaa matkailun edistämiseen ja kannustaa kaikkia kaupungin vetovoimaisuutta edistävien ideoiden kehittelyyn.”

Helsingin kaupunkistrategia 2017-2021

”Helsinki ottaa vastuunsa ilmastonmuutoksen torjunnassa vakavasti ja torjuu ilmastonmuutosta kunnianhimoisesti. Helsinki asettaa tavoitteeksi 60 % päästövähennystavoitteen vuodelle 2030 ja aikaistaa hiilineutraalisuustavoitteen vuodesta 2050 vuoteen 2035.”

Asukkaiden näkemykset matkailusta

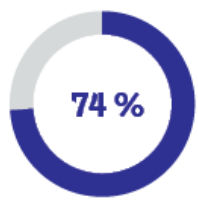
helsinkiläisistä on samaa mieltä tai suhtautuu neutraalisti siihen, että Helsingin palvelutarjonta on parantanut matkailun ansiosta

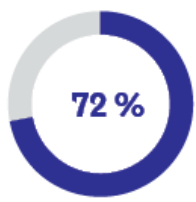
helsinkiläisistä suhtautuu neutraalisti tai pitää siitä, että Helsingissä on paljon matkailijoita eri kulttuureista

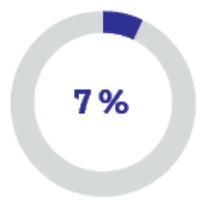
asukkaista on samaa mieltä siitä, että Helsingissä on jo niin paljon matkailijoita, että ei aina tunne oloaan kotoisaksi siellä

helsinkiläisistä pitää matkailun positiivisia vaikutuksia negatiivisia vaikutuksia suurempina

helsinkiläisistä on sitä mieltä, että Helsingissä tulee aktiivisesti tavoitella matkailun kasvua

helsinkiläisistä kokee matkailun huonontaneen elämänlaatuaan Helsingissä

Lähde: asukaskysely 2019

Matkailutulo ja -työllisyys

1 382 M€

välitön matkailutulo

8 337 htv

välitön matkailutyöllisyys

257 M€

välittömiä palkkatuloja matkailun ansiosta työllistyneille

37,7 M€

kunnallisverotuloja kaupungille matkailun ansiosta työllistyneistä (jos kaikki olisivat kirjoilla Helsingissä)

1,7 %

välittömän matkailutulon osuus kaikkien toimialojen liikevaihdosta

2,07 mrd. €

matkailun kokonaisvaikutukset enintään (välittömät + kerrannaisvaikutukset)

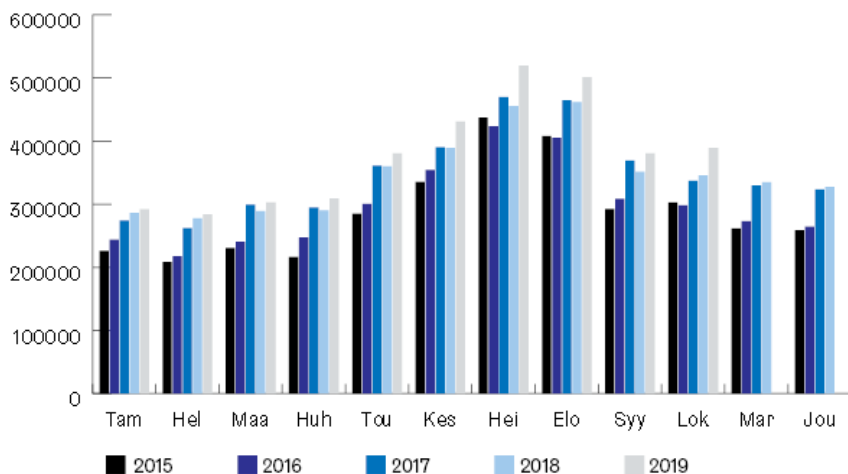

10 000 htv

matkailun kokonaistyöllisyysvaikutukset enintään (välittömät + kerrannaisvaikutukset)

Lähde: Helsingin matkailutulo ja -työllisyys vuonna 2016

Yöpymiset Helsingin majoitusliikkeissä

Lähde: Tilastokeskus

Matkailun määrä Helsingin majoitusliikkeissä 2018

1,20
miljoonaa
saapumista,
ulkomaiset
matkailijat

+ 44 %
vuodesta 2010

1,22
miljoonaa
saapumista,
kotimaiset
matkailijat

+ 23 %
vuodesta 2010

2,31
miljoonaa
yöpymistä,
ulkomaiset
matkailijat

+ 35 %
vuodesta 2010

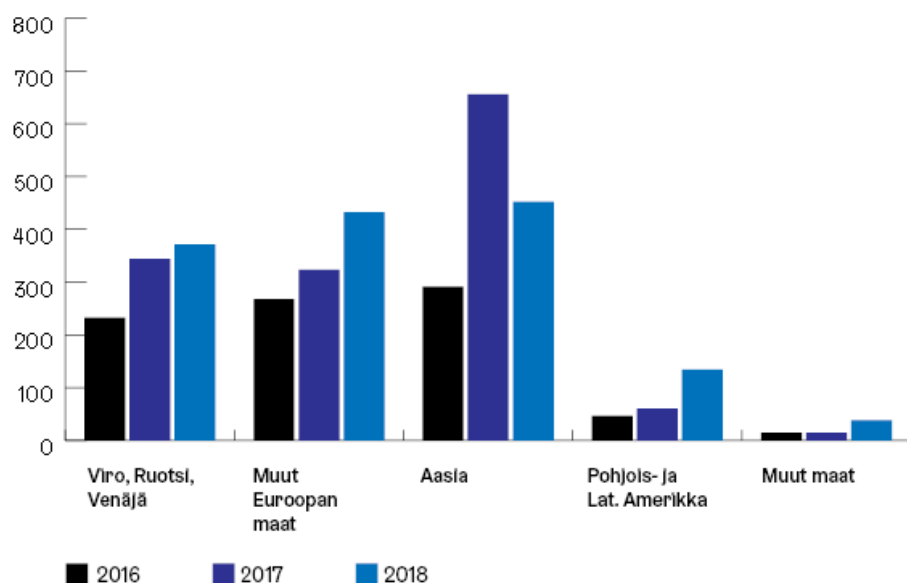

1,86
miljoonaa
yöpymistä,
kotimaiset
matkailijat

+ 26 %
vuodesta 2010

Lähde: Tilastokeskus

Rahankäyttö pääkaupunkiseudulla - pääkaupunkiseudulla käyneet ulkomaiset matkailijat 2018, milj. euroa

Lähde: Ulkomaiset matkailijat Pääkaupunkiseutu 2018, TAK Oy; Kiinalaisten määrä on kasvanut ja viilpymä pidentynyt. Näin ollen kiinalaisten pääkaupunkiseudulle jättämä rahamäärä on kasvanut voimakkaasti. Ennakkokulut saattavat aiheuttaa jossain määrin harhaa erityisesti aasialaisten kulutukseen. Osittain piikki vuoden 2017 luvuissa saattaa johtua tästä harhasta.

Toimipaikat

Majoitus- ja ravitsemistoiminta 2016

2 567

Toimipaikkaa

15 284

Henkilöä

Ohjelmajalvelutoiminta 2016

1 500

Toimipaikkaa

5 484

Henkilöä

Lähde: Tilastokeskus

Majoitustoiminta Helsingissä 2019

12 372

hotellihuonetta

72,7 %

keskimääräinen käyttöaste

119,75 €

hotellihuoneen keskihinta

35

uutta hotellia suunnitteilla

n. 3200

uutta hotellihuonetta suunnitteilla

Lähde: Visiittori, Benchmarking Alliance, Helsingin kaupunki - elinkeino-osasto

Taloudelliset

- + Vientitulo
- + Verotulot
- + Paikallistalous
- + Työllisyys
- + Investoinnit infrastruktuuriin
- + Sivutulot paikallisille

Sosio-kulttuuriset

- + Tunnettuus
- + Vetovoimaisuus
- + Uudet palvelut
- + Kohteiden suojelu ja entisöinti
- + Paikallisen taiteen ja käsityökulttuurin ylläpito
- + Elävä keskusta
- + Paikallidentiteetin esiin tuominen
- + Osaamis- ja kulttuurivaihto

Ympäristölliset

- + Ympäristön kehittäminen ja sen hyvän tilan ylläpito
- + Paikallisen kasviston ja eliöstön suojeleminen
- + Ympäristötietoisuuden kasvattaminen

Ympäristölliset

- Luonnonvarojen kulutus
- Vaikutukset elinympäristöön ja eliöstöön
- Saasteet ja päästöt (vesi, ilma, melu, jätteet, roskaantuminen)
- Luontoa kuluttavat aktiviteetit

Taloudelliset

- Asuntojen hintojen nousu
- Sesonkiluonteisuus
- Hintavääristymät
- Harmaa talous

Sosio-kulttuuriset

- Ruuhkautuminen
- Turvattomuuden kasvu
- Meluisuus
- Konfliktit paikallisyhteisön kanssa
- Liiallinen kaupallistuminen
- Autenttisuuden katoaminen

Matkailun mahdollisia positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia

Tavoitteet ja toimenpiteet

Helsingin kestävä matkailun visio perustuu vastuuseen, edistysellisyteen ja jatkuvaan parantamiseen. Kaupunkistrategian mukaisesti Helsinki pyrkii olemaan maailman toimivin kaupunki, jonka keskeisin tehtävä on kestävä kasvun turvaaminen ja joka erottautuu globaalin ilmastovastuun paikallisen toteuttamisen edelläkävijänä. Helsinki on kaupunki, jossa tehdään hyvää rohkeilla teoilla.

Visio 2030

Helsinki on kestävä matkailun kärkikohde ja edelläkävijä, jolle vastuullisuuden jatkuva kehittäminen luo selvää kilpailuetua.

Ohjelman teemat

1. *Paikallisyhteisön hyvinvointi kaiken lähtökohtana* – vuorovaikutus paikallisyhteisön kanssa
2. *Kestävää kasvua yhteistyössä* – yritysten kanssa tehtävää matkailun kehittämistä
3. *Rohkeita valintoja kohti ilmastoviisautta* – ilmastohaasteisiin liittyvät kaupungin eri toimialojen toimenpiteet
4. *Tietoon pohjautuvaa matkailun johtamista* – kaupungin sisäiset matkailun johtamisen toimenpiteet

TEEMA 1

Paikallisyhteisön hyvinvointi kaiken lähtökohtana

Matkailun kehittämisen perimmäisenä tarkoituksena on parantaa sitä, miten matkailu välittömästi ja välillisesti palvelee Helsingin asukkaita. Otamme aktiivisen roolin vuoropuhelussa asukkaiden kanssa ja varmistamme, että helsinkiläiset suhtautuvat jatkossakin positiivisesti ja vieraanvaraisesti matkailuun ja tuntevat ylpeyttä kotikaupungistaan.

Visio 2030

Helsingissä paikalliset ovat osallisia matkailun kehittämisessä, ja paikallisyhteisö näkee matkailun positiivisena asiana matkailun kasvusta huolimatta. Maailman onnellisimmat ihmiset asuvat Helsingissä ja kaupunkilaiset toivottavat myös matkailijat tervetulleiksi. Kaupunki on luonut hyvät edellytykset toimia matkailijana vastuullisesti. Helsinki tarjoaa vastuullisia kulttuuri- ja luontokokemuksia, paikallisia ruokaelämyksiä ja kohtaamisia paikallisten kanssa. Kaupunki on selkeästi ylpeä juuristaan ja suomalaisuudesta ja paikallisuus näkyy vahvemmin katukuvassa. Helsinki on onnistunut vaalimaan myös ympäristöä ja sen monimuotoisuutta riippumatta kasvaneista matkailijamääristä.

Tavoitteet 2025:

- Paikallisten mitattu tyytyväisyys matkailuun säilyy vuoden 2018 tasolla

Lähivuosien tavoitteet keskittyvät syventämään vuoropuhelua paikallisyhteisön kanssa kehittämiskohtien tunnistamiseksi sekä jo tunnistettuihin potentiaaleihin haasteisiin liittyen erityisesti ruuhkaantuneisuuteen ja asukkaiden arkeen vaikuttaviin häiriöihin. Lisäksi tavoitteena on kehittää matkailutoimialaa niin, että se tuottaa yhä enemmän lisäarvoa helsinkiläisten elämään.

Ajankohtaisimpana teemana on erityisesti majoitustoiminta ja sen vaikutukset kaupunkiin ja sen asukkaisiin. Tarkoituksena on ehkäistä harmaata taloutta sekä asuntojen hintojen nousua asukkaiden saavuttamattomiin. Matkailun ruuhkautuneisuus näkyy Helsingissä tällä hetkellä pistemäisinä ruuhkapiikkeinä. Ennakoivalla otteella halutaan välttää mahdollisesta liikamatkailusta aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia paikallisyhteisöön sekä matkailijan kokemaan matkailuelämykseen matkailuvolyymien kasvaessa.

On syytä kehittää uusia matkailun konsepteja, jossa vierailukohteita etsitään nykyisten pääkohdealueiden ulkopuolelta ja jotka edistävät kestävä matkailun vision toteutusta.

Ymmärrystä matkailun vaikutuksista
Helsingissä tulee kehittää sekä edistää
paikallisyhteisön positiivista osallisuutta
matkailuun.

Taustaa

Ks. s. 31 'Majoitustoiminnan jakamistalous'

Ks. s. 31 'Tunnistettuja riskejä liikamatkailuun'

TEEMA 2

Kestävää kasvua yhteistyössä

Haluamme luoda kestävää matkailun kasvua ja Helsingin tunnettuutta kestävän matkailun kärkikohteena yhdessä matkailuyritysten kanssa. Kannustamme, autamme ja edistämme matkailuyritysten edellytyksiä toimia ja kasvaa taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti vastuullisella tavalla. Kestävän matkailun kärkikohteena oleminen edellyttää jatkuvaa kehittämistä ja vaikuttavampien ratkaisujen käyttöönottoa. Kestävä kasvu varmistetaan yritysten ja muiden sidosryhmien yhteistyöllä ja yhteisymmärryksellä yhteiseen visioon sitoutuen sekä luomalla tilaisuuksia hyvien käytäntöjen luomiseen ja jakamiseen.

Visio 2030

Vuonna 2030 Helsinki on kasvattanut matkailutuloa kestäväällä kasvulla ollen Pohjoismaiden kärkeä. Kaupungin avoin ja suvaitsevainen ympäristö kannustaa kehittämään vetovoimaisia ja paikallisuuteen perustuvia matkailupalveluita. Helsingissä tuotetaan kannattavaa ja kaikki vastuullisuuden osa-alueet huomioivaa matkailutarjontaa kestävyttä tukeville kohdemarkkinoille. Helsingin kulttuuri on elävää, ja Helsingissä on hyvä asua, työskennellä ja vieraila -matkailulinkeino kukoistaa ja uusia työpaikkoja avautuu. Työvoiman saannin haasteet on selätetty, ja Helsinki houkuttelee matkailualan investointeja sekä matkailun ammattilaisia ympäri maailmaa.

Tavoitteet 2025:

- Yhteisiin kestävyystavoitteisiin sitoutuneiden yritysten määrä on kasvanut
- Vastuullisesti tuotettujen matkailupalveluiden määrä on kasvanut
- Matkailutulo suhteessa matkailuvolyymiin on kasvanut
- Osuus matkailijoista, jotka näkevät Helsingin kestäväksi kohteena, on kasvanut
- Helsinki saa selkeää kilpailuetua olemalla kestävä matkailun edelläkävijä

Lähitulevaisuudessa tavoitteiden pääpaino on yritysten kestävyteen liittyvän kehittämisen tukemisessa. Kehittämisessä korostuu konkreettiset toimenpiteet erityisesti liittyen standardointiin, työvoiman saatavuuteen, tuotteistamiseen, markkinointiin ja digitalisaation kehittämiseen. Fokus on matkailutulon kasvattamisessa kestäväällä tavalla.

Tarjonnan kehittämisessä huomioidaan mahdolliset toimenpiteet ennen matkaa, matkan aikana ja matkan jälkeen. Vaikutuksiltaan pidemmällä aikavälillä realisoituvia toimenpiteitä ovat matkailun laajemman osaamiskeskittymän kehittäminen yhdessä korkeakoulujen kanssa sekä kestävä Helsingin mielikuvan rakentaminen. Osaamiskeskittymän luomisessa erityisenä fokuksena ovat kestävyysnäkökulmat ja kansainvälisten verkostojen kehittäminen. Toimenpiteet edistävät alan arvostuksen kehittymistä sekä kansainvälisten opiskelijoiden ja osaajien houkuttelua.

Taustaa

Ks. s. 32 'Sustainable Travel Finland -ohjelma'

Ks. s. 32 'Tapahtumien kestävyden edistäminen'

TEEMA 3

Rohkeita valintoja kohti ilmastoviisautta

Helsinki on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Haluamme tehdä rohkeita valintoja matkailutoimialan vähäpäästöisyyden edistämiseksi ja olla luomassa osaltamme toimintaympäristöä, jossa ilmastonmuutoksen huomioiminen ja vähäpäästöisyyden jatkuva kehittäminen ovat arkipäivää.

Visio 2030

Vuonna 2030 Helsingin rohkeat päätökset kokonaisvaltaisesti kohti vähäpäästöisyyttä ja ilmastoviisautta tuottavat tulosta.

Ympäristöllistä vastuullisuutta on edistetty matkailijan matkan jokaisessa vaiheessa. Helsinki on maailman puhtain kaupunki, vihreän matkailun kärkikohde ja erottautuu ilmastoteoillaan.

Tavoitteet 2025:

- Kaupunki on selkeästi määriteltyt suuntaviivat ja toimenpiteet, jotka vievät kohti matkailun vähäpäästöisyyttä
- Kaupunki painottaa kestävyttä sidosryhmäyhteistyössä ja kumppanuuksissa

Lähi vuosien tavoitteet keskittyvät kaupungin ohjausvaikutusten tarkistamiseen erityisesti liikenteestä aiheutuvien päästöjen osalta, mikä on rakennusten ja palveluiden tuottamisen energiankulutuksen ohella toinen merkittävimmistä hiilidioksidipäästöjen lähteistä matkailun toimialalla. Helsinki panostaa monin eri tavoin kestävä liikenteen ja liikkumisen edistämiseen, ja kestävä matkailun ohjelman toimenpiteet keskittyvät tulevinä vuosina risteilymatkailun ja matkailubussiliikenteen kestävyden edistämiseen.

Erityisesti hotelleja koskevilla tontinluovutuksissa tulee huomioida kestävä rakentamisen toimenpiteet, kiertotalous sekä uudenlaiset toimintamallit tonttien ja toiminnan

kehittämisen suhteen koko elinkaaren ajalla (rakentamisen ja operoinnin kestävyys, taloudellinen matkailutulo kaupungille sopimustyyppejä kehittämällä, vaiheet käyttöön loputtua). Lisäksi nykyistä paremmin huomioidaan Helsingin majoitustarjonnan monimuotoisuus ja laadulliset tekijät (kapasiteetti, suunnittelu ja design, valikoiman monipuolisuus).

Taustaa

Ks. s. 32 'Rakennuksilla ja liikenteellä merkittävä rooli päästöissä'

Ks. s. 33 'Kestävää risteilymatkailua Itämerellä'

TEEMA 4

Tietoon pohjautuvaa matkailun johtamista

Kaupunki toimii johdonmukaisesti ja tehokkaasti kestävä matkailun kehittämiseksi sujuvassa yhteistyössä kaupungin eri toimialojen kesken. Perustamme matkailun kehittämisen tutkittuun tietoon sekä varmistamme, että matkailu otetaan huomioon koko kaupungin päätöksenteossa eri toimialoilla.

Visio 2030

Vuonna 2030 matkailu ja matkailijat otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon yhtenä käyttäjäryhmänä kaupungin kehittämisessä. Helsinki on myös matkailijalle maailman toimivin kaupunki. Panostamalla vastuullisuuteen ja tekemällä rohkeita valintoja, Helsinki houkuttelee tiedostavia ja motivoituneita, paikallisesta elämänmenosta kiinnostuneita matkailijoita, joiden viipymä on pidempi ja vaikutus paikallistalouteen suurempi. Helsinki tarjoaa matkailualan toimijoille kestävä toimintaympäristön, jonka kehittämistä kuvastavat pitkäjänteisyys, ennustettavuus ja johdonmukainen toiminta.

Tavoitteet 2025:

- Kaikki kaupungin toimialat ja oleelliset sidosryhmät ovat sitoutuneet matkailun kestäväen kasvun edistämiseen
- Ymmärrys matkailun taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristöllisistä kokonaisvaikutuksista on kehittynyt

Tavoitteissa on priorisoitu tietoperusteisen matkailun johtamisen mahdollistaminen resursoinnin ja organisoitumisen avulla. Matkailun johtamista vahvistetaan uuden verkostomaisesti toimivan kohdejohtamisen organisaation avulla (DMO – Destination Management Organization). Tutkimuksen resursoinnilla varmistetaan matkailun kehittäminen oikealla ja perustellulla tavalla.

Jotta matkailu voi kasvaa kestävästi, on tarpeen määritellä hotellien ja muiden matkailijavirtoja tuottavien toimintojen kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista sijoittumista kaupunkiin laatimalla matkailutoimintojen maankäyttölinen yleissuunnitelma (master plan).

Keskeisiä tehtäviä on määritellä, millaisia matkailijoita Helsinki haluaa tulevaisuudessa houkutella. Asiakasmäärittelyssä huomioidaan erityisesti tavoite matkailutulon kasvattamiseksi matkailijavolyymeihin keskittymisen sijaan. Määrittelyssä tarkastellaan kohdemarkkinoita ja asiakassegmenttejä kestävyiden eri näkökulmista lähimarkkinoihin painottuen. Tapahtumien osalta tavoitteena on houkutella Helsingin kaupunkistrategian painopisteiden mukaisia kongresseja ja kokouksia.

Taustaa

Ks. s. 34 'Kestävä matkailu ja kohdejohtaminen'

Ks. s. 34 'Arvopohjaista kohderyhmien määrittelyä'

Yksilöidyt toimenpiteet

Alla määritellään tavoitteet ja toimenpiteet tarkemmin ja kiireellisyysjärjestyksessä.

Vuoden 2020 loppuun mennessä

TAVOITE	TOIMENPITEET	TEEMA
1.1 Tuetaan matkailuyrityksiä ja -kohteita Sustainable Travel Finland -merkin hakemisessa	- Tarjotaan Sustainable Travel Finland -koulutusta sekä järjestetään Visit Finlandin suosittelien ympäristösertifikaattien hakemiseen tähtäävää koulutusta STF-merkin saamiseksi. <i>Seuraavat vaiheet:</i> - Tuetaan matkailuyrityksiä ja -kohteita, ml. kaupungin vastuulla olevat kohteet, vastuullisuuden kehittämisessä jakamalla tietoa vaikuttavimmista kestävyttä edistävästä toimenpiteistä.	II
1.2 Haetaan Sustainable Travel Finland Destination -merkkiä vuoden 2020 loppuun mennessä	Varmistetaan STF Destination -merkin kriteerien täyttyminen.	II
1.3 Haetaan kaupunginkanslialle Ekokompassi-sertifiointi	Haetaan kaupunginkanslian sertifiointia, joka toimii edellytyksenä Sustainable Travel Finland Destination -merkin hakemiselle.	IV
1.4 Vahvistetaan matkailun johtamista	- Perustetaan ja resursoidaan pysyvä, verkostomainen kohdejohtamisen alueorganisaatio (Destination Management Organization, DMO), johon kutsutaan mukaan KYMP:n, KUVA:n, HSL:n, Helsinki MarkETINGin, viestinnän, terveys- ja turvallisuusviranomaisten ynnä muiden tahojen virallisesti nimetyt matkailuvastaavat. DMO-organisaatiota johdetaan elinkeino-osastolta, ja siihen kuuluu kiinteästi matkailun tutkimus. - Perustamisen yhteydessä laaditaan organisaation toimintasuunnitelma, joka pitää sisällään myös matkailun tilannekuvan seurannan (esimerkiksi turvallisuus) - Kaupungin matkailun johtamisen tueksi perustetaan kaupungin organisaation ulkopuolisista toimijoista koostuva Helsingin matkailun Advisory Board	IV
1.5 Vahvistetaan matkailun mittaamista sekä tutkimus- ja analysointitoimintaa	- Kehitetään kestävän matkailun mittareita muun muassa STF-merkin edellyttämän mittariston pohjalta. - Luodaan vuosittainen kestävän matkailun mittaristoon perustuva seurantaraportti. <i>Seuraavat vaiheet:</i> - Osana Hiilineutraali Helsinki 2035 -ohjelmaa kehitetään hiilijalanjälkilaskuria. - Toteutetaan tarvittavia tutkimuksia arvopohjaisen asiakasmäärittelyn tueksi. - Pidetään yllä jatkuvasti päivittyvää datapohjaista matkailun tilannekuvaa mahdollistamaan tiedolla johtaminen ja realististen tavoitteiden asettaminen.	IV

Vuoteen 2022 mennessä

TAVOITE	TOIMENPITEET	TEEMA
2.1 Määritetään kaupungin suhtautuminen majoitus- ja elämystoiminnan jakamistalouteen	- Määritetään ammattimaisen ja väliaikaisen majoittumisen rajat ja vaatimukset sekä päivitetään asunnossa tapahtuvaa majoitustoimintaa koskevaa ohjeistusta. Seurataan jakamistalouteen perustuvan majoituksen määrää ja sen suhdetta asuntojen hintakehitykseen ja asukkaiden tyytyväisyyteen. <i>Seuraavat vaiheet:</i> - Avataan keskustelut rajoituksista, säädöksistä ja muista ohjaavista toimesta määrrien kasvaessa yli 50 %:lla vuoden 2019 tasosta tai paikallisyhteisön tyytyväisyyden merkittävästi laskiessa.	I
2.2 Ehkäistään liikamatkailun negatiivisia ilmentymiä	- Seurataan matkailijoiden, asukkaiden ja sidosryhmien näkemyksiä matkailusta ja tehdään tarvittavia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, mikäli tyytyväisyys vähenee. - Kehitetään erityisesti tärkeiden kohteiden kävijä- ja matkailuliikennemäärien mittaamista (Senaatintori, Sibelius-monumentti, Temppeliaukion kirkko). <i>Seuraavat vaiheet:</i> - Kehitetään matkailijavirtojen (matkailijoiden ja matkailubussiliikenteen volyymit) ohjaamista haittoja aiheuttavan ruuhkautuneisuuden välttämiseksi.	I
2.4 Ollaan aktiivisia vuoropuhelussa paikallisyhteisön kanssa	- Toteutetaan säännöllisesti asukas- ja sidosryhmäkysely, jolla haetaan erityisesti toimenpiteisiin vaikuttavaa tietoa - Luodaan työkaluja nopealla aikataululla toteutettavien kevyiden kyselyiden toteutukseen erityisesti tapahtumien yhteydessä - Selvitetään mahdollisuus perustaa matkailun asukaspaneeli (vrt. Stadiluotsit ja HSL:n asiakaspaneeli) ja annetaan sidosryhmille todellinen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa matkailun kehittämiseen - Viestitään matkailun merkityksestä ja vaikutuksesta paikallisyhteisölle painottaen erityisesti matkailun mahdollistamia palveluita ja investointeja ympäristön kehittämiseen	I
2.5 Rajataan matkailumarkkinointiyhteistyö vain vastuullisesti toimiviin yrityksiin	Kannustetaan ja palkitaan vastuullisesti toimivia ja vastuullisuutta kehittäviä yrityksiä tuomalla niitä esiin Helsinki Marketing - kaupunkimarkkinointiyhtiön tekemässä kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa mukaan lukien PR-työ ja digitaalisten kanavien sisällöt. Vastuullisuuskriteereinä toimivat Sustainable Travel Finland ja Valitse vastuullisemmin (Think Sustainably) -merkit sekä tapauskohtaisesti yritysten olemassa olevat vastuullisuusohjelmat.	II

TAVOITE	TOIMENPITEET	TEEMA
2.6 Kehitetään matkailualan digitalisaatiota ja digitaalisia työkaluja	- Sisällytetään matkailunäkökulma kaupungin digistrategiaan mm. alustatalouden, avoimen datan ja rajapintojen osalta. - Kasvatetaan yritysten digiosaamista erityisesti verkkokauppaan ja ostettavuuteen liittyvissä asioissa kouluttamalla, informoimalla ja tarjoamalla toimivia ratkaisuja. Toimitaan aktiivisena linkkinä ja vuoropuhelussa Visit Finlandin kehitysohjelmien ja matkailuyritysten välillä, mm. pilottialueena kansallisen matkailun tietovarannon kehitystyössä	II
2.7 Edistetään työvoiman ja työnantajien kohtaamista sekä matkailualan houkuttelevuutta	- Tiivistetään vuoropuhelua yritysten ja oppilaitosten kanssa työvoiman saatavuuteen liittyvän tilannekuvan ylläpitämiseksi sekä lisätään yhteistyössä matkailualan kiinnostavuutta osaajien houkuttelemiseksi - Kohdennetaan Helsingin yrityksille suunnattuja palveluita nykyistä enemmän matkailusektorille tiedottamalla tehokkaammin tarjolla olevista palveluista - Kehitetään mahdollisuuksia osatyökykyisten työllistämiseksi matkailualalla - Tuodaan kaupungin sisäisessä vuorovaikutuksessa esiin asuntojen hintatasoon ja saatavuuteen liittyvät haasteet myös matkailutoimialaa koskehtavana ongelmana - Vahvistetaan Helsingin mielikuvaa houkuttelevana asuinpaikkana matkailualan ammattilaisille	II
2.8 Vahvistetaan mielikuvaa Helsingistä kestäväenä matkailukohteena	- Tuodaan kaupunkiviestinnässä esiin Helsingin hyviä toimintamalleja kestävyuden saralla pääpainon ollessa konkreettisissa teoissa ja rehellisessä lähestymistavassa. - Yhtenäistetään kestävyysviestintää Helsinki Marketingin ja matkailuyritysten välillä. - Kohdennetaan kestävyysviestintää Helsinkiin saapuville ja Helsingin asukkaille - Edistetään vastuullisuuden esiin tuomista myyntikanavissa	II
2.9 Päivitetään kaikkien kestävyysnäkökulmien huomiointi hankinnoissa ja kilpailutuksissa	- Selvitetään mahdollisuudet kestävyuden parempaan huomiointiin kaupungin hankinnoissa - Pilotoidaan kestävyyskriteerien tiukempaa huomiointia valikoitujen kaupungin tonttien luovutuksissa ja saaristoliikenteen kilpailutuksessa	III
2.10 Keskitytään toiminnassa vastuullisuutta tukeviin kohderyhmiin	- Määritetään tavoitellut asiakassegmentit tunnistamalla vastuullisuuden kannalta otollisimmat asiakasryhmät ja miten heidät voidaan saavuttaa. - Lisätään markkinointipanostusta kotimaahan ja lähimarkkinoille (Norja, Ruotsi, Baltian maat, Venäjä) elinkeinon ja muiden sidosryhmien kanssa	IV
2.11 Yhdistetään matkailun tiekartta ja kestävä matkailun ohjelma	Yhdistetään dokumentit ja päivitetään tarvittavin osin Helsingin matkailun kehittämistä ohjaavana dokumenttina. Tämän jälkeen ohjelman päivittämisen tarvetta tarkastellaan vuosittain.	IV
2.12 Laaditaan matkailutoimintojen maankäyttöllinen yleissuunnitelma (master plan)	Laaditaan yleissuunnitelma, jolla edistetään matkailukäytävien tarkoituksenmukaista syntymistä Helsinkiin ja joka ottaa kantaa minkälaiselle uusille matkailuinfrastruktuureille (majoitus, liikkuminen, matkailukohteet) on tarvetta sekä minne niitä sijoitetaan ja minne toisaalta ei kestävyuden ja liiketoiminnan optimoimiseksi.	IV

Vuoteen 2025 mennessä

TAVOITE	TOIMENPITEET	TEEMA
3.1 Edesautetaan vastuullisten matkailupalveluiden ja kohteiden tuotteistamista	• Varmistetaan, että elinkeino-osastolla on riittävästi osaamista tukea matkailuyrityksien syntyä, kasvua ja vastuullisuutta. • Selvitetään mahdollisuus perustaa yrityshautomo muiden matkailualueiden kanssa <i>Seuraavat vaiheet</i> • Kohdennetaan resursseja vastuullisen matkailun tuotteistamisen ja liiketoiminnan kehittämisen tukemiseen ottaen huomioon myös matkailun inklusiivisuus, moninaisuus ja esteetön vieraanvaraisuus. • Edistetään matkailun ja eri toimialojen yhteistyötä uusien tuotteiden synnyttämiseksi esim. erilaisten tilaisuuksien avulla	II
3.2 Luodaan matkailun osaamiskeskittymä yhdessä korkeakoulujen kanssa	• Toteutetaan nykytilanteen ja eri toimijoiden kartoitus. • Perustetaan keskeisten toimijoiden kanssa matkailun osaamiskeskittymä ja matkailun tutkimuksen hub pääkaupunkiseudulle esimerkiksi verkostomaisen toiminnan avulla. Keskeisinä toimijoina pääkaupunkiseudun korkeakoulut.	II
3.3 Edistetään risteilymatkustamisen kestävyttä	• Toteutetaan selvitys risteilymatkustuksen tulevaisuuden näkymistä ja skenaarioista pitäen sisällään kestävyiden eri osa-alueiden tasapainottamisen, risteilymatkustuksen kohderyhmät sekä mahdollisen kääntösataman vaikutukset. • Määritetään selvityksen pohjalta kaupungin tavoitteet suhteessa kansainväliseen risteilyliikenteeseen siten, että risteilymatkailijoiden volyymin kasvua huippusesonkina ei tavoitella. (VAIHTOEHTOINEN KIRJAUS / '..siten, että huippusesonkina tavoitellaan kestäväää kasvua'). • Lisätään yhteistyötä Itämeren muiden satamien kanssa risteilymatkailun kestävyiden kehittämiseksi. • Kehitetään maapalveluiden koordinoitua. • Edistetään maasähkön käyttöä. <i>Seuraavat vaiheet:</i> • Toteutetaan säännöllisesti tutkimus risteilyliikenteen vaikutuksista kaupungissa.	III
3.4 Edistetään investointien kestävyttä	• Määritetään kestävyiden kriteerit uusille majoitushankkeille • Selvitetään mahdollisuutta kohdentaa Helsinki Business Hubin markkinointitoimenpiteitä vain sellaisiin matkailutoimijoihin, jotka ovat sitoutuneita kestävyteen. • Ohjataan erityisesti hotelli-investointeja kestävään suuntaan tuomalla kestävyiden kriteerit ja ohjeistukset esiin Helsinki Hotel Investment Guidessa. • Lisätään tietoisuutta vihreän investointirahan tuomista mahdollisuuksista.	III

TAVOITE	TOIMENPITEET	TEEMA
3.5 Edistetään liikenteen vähäpäästöisyyttä	• Kannustetaan ja pidemmällä aikavälillä erityisesti ydinkeskustassa edellytetään matkailuliikennettä vähäpäästöisten kulkuneuvojen käyttöönottoon • Selvitetään mahdollisuudet edistää vähäpäästöistä saaristoliikennettä • Parannetaan matkailubussiliikenteen liikennöinnin optimointia ja kohdennetaan resursseja valvontaan. • Kehitetään vähäpäästöisyyttä tukevaa infrastruktuuria ydinkeskustassa esim. vaihtoehtoisten käyttövoimien osalta. • Ollaan aktiivisessa vuoropuhelussa paikallisten lentoliikennetoimijoiden kanssa lentoliikenteen päästöjen minimoimiseksi • Edistetään hiilikompensatiotyökalujen käyttöönottoa matkailutoimijoiden parissa.	III
3.6 Edistetään kestävästä liikkumisesta	• Sisällytetään matkailijat yhdeksi erityiskohderyhmäksi Helsingin liikkumisen ohjauksen toimenpiteissä tuotteita, informaatiota, ostettavuutta ja opastusta kehittämällä. • Vähennetään matkailubussiliikennettä katuverkon ja kohteiden tilaongelmien ratkaisemiseksi ja matkailuelämyksen laatutason säilyttämiseksi. • Kehitetään prosesseja ilmaisen joukkoliikennelipun sisällyttämiseksi kaikkiin suurtahtumiin ja kongresseihin.	III

LIITTEET

1. Mittaristo

Matkailun seurannan kehittäminen on yksi keskeinen kestävä matkailun ohjelman toimenpide. Tämän vuoksi mittareissa on erikseen esitetty kehityksen kohteena olevat mittarit, joiden seuranta selvitetään. Näiden lisäksi Helsingin kaupunki kehittää kestävä matkailun seuranta ottamalla huomioon Sustainable Travel Finland Destination -merkin mittaristo ja siihen tapahtuvat päivitykset.

Tasapainotetun mittariston (Balanced Scorecard, BSC) periaatteiden mukaisesti mittaristo kattaa seurannan neljästä eri näkökulmasta: matkailun kehittämiseen laitettut panokset (*input*), niistä aiheutuvat tuotokset (*output*), toiminnan tulokset (*outcome*) sekä niiden vaikutukset (*impact*).

TEEMA	Indikaattorin yhteyteen on merkitty ohjelman kehittämisteema, johon indikaattori erityisesti kytkeytyy
STF	Sustainable Travel Finland -indikaattori
GDS/XX-X	Global Destination Sustainability -indeksin mittari, jota Helsinki jo raportoi
Kuvaus	Sanallinen ja mahdollisuuksien mukaan määrällinen kuvaus indikaattorista, minkä avulla seurataan ja raportoidaan toteutuneita toimenpiteitä
Kysely	Kaupungin toteuttama asukkaille tai muille sidosryhmille suunnattu kyselytutkimus
Oma tilasto	Kaupungin itse ylläpitämä tilasto
Tilasto	Tilastokeskuksen tai muun vastaavan toimijan ylläpitämä tilasto

Helsingin kestävä matkailun ohjelman kehittämisteemat toimenpiteineen edistävät YK:n kestävä kehityksen tavoitteita (SDG, Sustainable Development Goals). SDG-tavoitteita on määritelty yhteensä 17. On

tunnistettu, että Helsingin kestävä matkailun ohjelma palvelee erityisesti seuraavien SDG-tavoitteiden saavuttamista:

Paikallisyhteisön hyvinvointi kaiken toiminnan lähtökohtana

- 11 Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11.3-11.6, 11.A)
- 17 Yhteistyö ja kumppanuus (17.17)

Kestävää kasvua yhteistyössä

- 8 Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (8.5, 8.9)
- 11 Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11.4)
- 12 Vastuullista kuluttamista (12.3, 12.5, 12.6, 12.B)
- Sekä lisäksi pienemmässä määrin 6.4, 7.2-7.3, 9.4-5 ja 17.7

Rohkeita valintoja kohti ilmastoviisautta

- 7 Edullista ja puhdasta energiaa (7.2-7.3)
- 9 Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja (9.1)
- 11 Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11.4)
- 12 Vastuullista kuluttamista (12.3, 12.5, 12.6, 12.B)
- 13 Ilmastotoimia (13.2, 13.3)

Tiedolla johtaminen

- 8 Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (8.9)
- 9 Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja (9.1)
- 11 Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11.4)
- 12 Vastuullista kuluttamista (12.B)
- 17 Yhteistyö ja kumppanuus (17.17)

Panokset – resurssit, investoinnit, oman toiminnan seuranta, tutkimus, koulutus, yhteistyö

MITTARI	HUOMIOT	TEEMA
Matkailun edistämiseen ja kehittämiseen käytettävissä oleva budjetti - markkinointi / kehittäminen / koulutus	(€, kuvaus, STF)	4
Matkailututkimukseen ja analysointiin käytettävissä oleva budjetti	(€, kuvaus)	4
Toteutetut tutkimukset	(kuvaus)	4
Tutkimusten tulosten perusteella mahdollisesti määritetyt toimenpiteet	(kuvaus)	4
Matkailutoimijoiden määrä, jotka kuuluvat Helsingin tekijät -verkostoon	(oma tilasto)	4
Matkailun kehittämiseen osallistettut tahot ja toimialat	(kuvaus)	4
Kestävä matkailu alueen oppilaitosten tutkimus- ja opetustoiminnassa	(kuvaus, GDS/SU-14,15)	2
Määriteltyjen kohderyhmien kestävyys (segmentoinnin perusteena toimineet muuttajat)	(kuvaus)	4
Sustainable Travel Finland Destination -merkin kriteerien täytyminen	(kuvaus)	2
Ekokompassi-sertifikaatin kriteerien täytyminen	(kuvaus)	4
Kaupungin päästötavoitteet vuoteen 2030 verrattuna Business As Usual -skenaarioon	(GDS/EN-2, kuvaus)	3
Kaupungin kilpailuttamisen ja tontinluovutusten sekä sidosryhmäyhteistyön kriteerit	(kuvaus)	3

Tuotokset – Tarjonta (palvelut ja tuotteet), infrastruktuuri, informaatio, saavutettavuus

MITTARI	HUOMIOT	TEEMA
Matkailuyritysten määrä ja tyypit toimialaluokittelun mukaan	(tilasto, STF)	2
Majoituskapasiteetin määrä ja tyypit (ml. jakamistalous)	(tilasto)	2
%-osuus Helsingin tekijät -verkoston matkailutoimijoista, joilla on virallisesti vahvistettu sertifikaatti/muu tunnus ympäristöllisestä/laadullisesta kestävydestä ja/tai STF-merkki	(oma tilasto; STF, GDS/SU-1.4-7.13)	2
%-osuus Helsingin omista matkailukohteista, joilla on STF-merkki	(oma tilasto)	2
%-osuus Helsingin tekijät -verkoston matkailutoimijoista, jotka ovat mukana Valitse vastuullisemmin -palvelussa	(oma tilasto)	2
Matkailun osallisuuden kasvattaminen - toimenpiteet	(kuvaus / oma tilasto)	2
Asukkaiden osallistamisen toteutuminen - toimenpiteet	(kuvaus / oma tilasto)	1
Matkailun maankäytöllisen yleissuunnitelman tavoitteiden toteutuminen	(kuvaus / oma tilasto)	1
Kaupunkisatamien kestävyttä tukevat palvelut matkustajalaivoille (energia ja jätteet)	(kuvaus)	3

Tulokset – Käyttäytyminen, näkemykset, matkailijamäärät

MITTARI	HUOMIOT	TEEMA
%-osuus asukkaista, jotka ovat samaa mieltä tai suhtautuvat neutraalisti siihen, että Helsingin palvelutarjonta on parantunut matkailun ansiosta	(kysely)	1
%-osuus asukkaista, jotka pitävät matkailun positiivisia vaikutuksia negatiivisia vaikutuksia suurempina	(kysely)	1
%-osuus asukkaista, jotka kokevat matkailun huonontaneen elämänlaatuaan Helsingissä	(kysely)	1
%-osuus asukkaista, joita yleisesti ottaen häiritsee, että asuntoja vuokrataan matkailijoille	(kysely)	1
Museoiden, Suomenlinnan ja muiden keskeisten kohteiden kävijämäärät	(oma tilasto/arvio, STF)	2
Matkailijan keskimääräinen viipymä kohteessa	(yötä, STF)	2
Saapumisten määrä kuukaudessa ja vuodessa (majoitusliikkeisiin)	(tilasto)	2
Yöpymisten määrä kuukaudessa ja vuodessa	(tilasto, STF)	2
Markkinajakaumat, ml. riippuvuus tietystä kohdemarkkinasta	(tilasto, STF)	4
Julkisen liikenteen vierailijoille suunnattujen lipputuotteiden myynti (päiväliput, tapahtumaliput, kaupunkipyörät jne.)	(oma tilasto)	3
Vähäpäästöisten matkustaja-alusten osuus alustyypeittäin	(oma tilasto)	3
Kaupunkisatamien matkustajamäärät tyypeittäin	(oma tilasto)	3
Risteilymatkailijoiden rahankäyttö Helsingissä	(kysely)	3

Vaikutukset – taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset

MITTARI	HUOMIOT	TEEMA
Matkailutulo	(tilastot, STF)	2
Matkailun suora työllisyysvaikutus kohteen kokonaistyöllisyydestä	(tilasto, STF)	1
Jättemäärä ja kierrätetyn jätteen osuus koko jätteen määrästä	(osin STF, GDS/EN-8)	3
Kaupungin kasvihuonepäästöt asukasta kohden	(tonnia, CO ₂ -ekvivalenttia; GDS/EN-3)	3
Kaupungin kilpailuttaman liikenteen päästöt	(oma tilasto)	3
Vuotuisesti kulutetun uusiutuvan energian määrä (Mwh) prosentteina (yritykset ja kohteen) energian kokonaiskulutuksesta	(STF, GDS/EN-4)	3

**Esille tulleita kehitettäviä mittareita,
joiden seurantaa ja lopullista muotoa
selvitetään**

MITTARI	HUOMIOT	
Vihreiden investointien määrä julkisiin ja yksityisiin matkailu- ja vapaa-ajanhankkeisiin	(oma tilasto)	Panos
Uusien hotellien suunnitellut määrät ja niiden rakentamistavat (esim. sertifikaatit) ja toimintamallit	(kuvaus / oma tilasto)	Panos
Uusien ja lopettaneiden matkailuyritysten määrä	(tilasto)	Tuotos
Uusien matkailualan täysiaikaisten työpaikkojen lukumäärä ja tyypit	(tilasto)	Tuotos
Matkailuun liittyvä medianäkyvyys kansallisella ja kansainvälisellä tasolla	(oma tilasto)	Tuotos
Matkailuyritysten ja -toimijoiden tyytyväisyys Helsinki Marketingin toimintaan	(kysely)	Tuotos
%-osuus asukkaista, jotka ovat tyytyväisiä Helsingin mielikuvaan ja maineeseen	(kysely)	Tulos
%-osuus kohteen asukkaista, joiden mielestä matkailu vaikuttaa positiivisesti tai toisaalta negatiivisesti kohteen identiteettiin	(kysely, STF)	Tulos
Huoneistomajoituksen tarjonnan kehitys	(tilasto)	Tulos
%-osuus asukkaista ja sidosryhmistä, jotka ovat tyytyväisiä yhteistyön tasoon matkailun kehittämisessä	(kysely asukkaille, matkailutoimijoille)	Tulos
%-osuus asukkaista ja sidosryhmistä, joiden mielestä matkailun vaikutukset ja toisaalta hyödyt jakautuvat oikeudenmukaisesti kaupungissa	(kysely)	Tulos
Matkailijoiden määrä 100 asukasta kohden	(tilastot, STF)	Tulos
%-osuus matkailijoista, jotka ovat yleisellä tasolla tyytyväisiä kokemukseensa matkakohteesta sekä sen kestävyYTEEN	(kysely, STF)	Tulos
Matkailun määriteltyjen kohdesegmenttien näkemys Helsingin mielikuvasta ja brändistä	(Brand Tracking - tutkimus)	Tulos
Markkinointiviestinnän tulokset (matkailijat, vierailijat ja valitut kohderyhmät, jotka tulevat Helsinkiin markkinointikampanjoiden ansiosta)	(oma tilasto)	Tulos
Kävijämäärät Valitse vastuullisemmin -sivustoilla suhteessa My Helsinki -sivuston kokonaiskävijämäärään	(eri kieliversioiden sivut, oma tilasto)	Tulos
Matkailijoiden hyödyntämät informaatio- ja ostokanavat	(kysely, tilastot esim. Benchmarking Alliance)	Tulos
Yritysten informaatio- ja ostokanavien hallinnan tietotaidon taso	(kysely)	Tulos
Vähäpäästöisten julkisen liikenteen ajoneuvojen (ml. taksit) osuus päästöluokittain	(tilasto)	Tulos
Matkailutoimialan yritysten liikevaihto	(tilasto)	Vaikutus
Sesonkityöntekijöiden määrän %-osuus matkailun työllisistä	(tilasto, STF)	Vaikutus
Ilmanlaatu keskeisissä kohteissa sekä alueilla, joilla esiintyy ruuhkaantumista	(mittaukset)	Vaikutus

2. Ohjelman laadinta

Kestävän matkailun ohjelma on laadittu vuorovaikutuksessa keskeisten matkailun sidosryhmien kanssa syksyllä 2019 - keväällä 2020. Tavoitteeksi ohjelman laatimiselle asetettiin mahdollisimman konkreettinen sekä realistisesti resursoitava ja vastuutettava ohjelma, jonka laadinnassa otetaan huomioon kattavasti niin ympäristöllisen, sosio-kulttuurisen kuin taloudellisen vastuullisuuden näkökulmat.

Ohjelma sisältää vision 10 vuoden päähän ja toimenpideohjelman seuraaville viidelle vuodelle. Toimenpideohjelma on laadittu kestävyyslukuisista eri osa-alueista keskeisimpiä lähitulevaisuuden teemoja priorisoiden. Priorisointi perustuu sidosryhmien kanssa tehtyihin painotuksiin, ja ohjelma pitää sisällään toimenpiteet ohjelman päivittämisestä esille nousseiden tarpeiden mukaan.

Priorisoinnissa vuoteen 2025 tähtäävien toimenpiteiden osalta korostuivat paikallisen yhteisön hyvinvointi ja tyytyväisyys, luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen, ympäristövaikutusten hillitseminen sekä yritysten yhteistyö ja sitoutuminen vastuullisuuden kehittämiseen. Näiden kaikista tärkeimmiksi priorisoitujen aiheiden pohjalta muodostettiin kestävän matkailun ohjelman neljä kehittämisteemaa.

Muita tärkeitä esiin nousseita teemoja olivat:

- Yhteistyön lisääminen
- Selkeät suuntaviivat ja kriteerit kaupungin eri sidosryhmille
- Palveluiden ja tuotteiden kehittäminen
- Kaupunkisuunnittelu ja liikkuminen
- Kohdemarkkinoiden priorisointi saapumisesta aiheutuvat päästöt huomioiden
- Turvallisuus

Ohjelman laatimisprosessi on pitänyt sisällään seuraavia vaiheita:

- Yritystyöpaja Helsingin tekijät - verkoston matkailutoimijoille, johon osallistui n. 80 toimijaa. Työpajassa priorisoitiin kestävän matkailun keskeisimpiä kehittämisteemoja seuraavalle neljälle vuodelle.
- Kaksi sidosryhmätyöpajaa, joihin on kumpaankin osallistunut n. 20 toimijaa pääosin kaupungin eri toimialoilta ja yhtiöistä, oppilaitoksista, yrityksistä, Visit Finlandilta sekä matkailualan yhdistyksistä ja liitoista. Työpajoissa täsmennettiin keskeisimpiä kehittämisteemoja, asetettiin tarkempia tavoitteita ja jalostettiin kehittämisen toimenpidekokonaisuutta.
- Katsaus olemassa oleviin kestävän matkailun ohjelmiin.
- Olemassa olevien kestävän matkailun mittaristojen katsaus.
- Ohjelmaluonnoksen kommentointikierrokset keskeisillä kaupungin sisäisillä toimijoilla sekä laajemmalla ulkoisella sidosryhmäjoukolla.
- Viisi työn ohjausryhmän tapaamista sekä ohjelmaluonnoksen kommentointi. Ohjausryhmä on koostunut elinkeino-osaston, Helsinki Marketing - kaupunkimarkkinointiyhtiön, KYMP - ympäristöpalveluiden, Suomenlinnan hoitokunnan ja Visit Finlandin edustajista, sekä ohjelman laatimisessa konsulttina toimineen WSP Finlandin edustajista.

3. Sanastoa

Matkailu - toimintaa, jossa ihmiset matkustavat tavanomaisen elinpiirinsä ulkopuolella olevaan paikkaan, ja oleskelevat siellä korkeintaan yhden vuoden ajan vapaa-ajanvieton, liikematkan tai muussa tarkoituksessa (Tilastokeskus).

Kestävä matkailu - matkailuun kohdistuva tavoite, joka pohjautuu kestävän kehityksen määritelmään tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan (Edelheim & Ilola 2017). Kestävyys sisältää taloudellisen, sosio-kulttuurisen ja ympäristöllisen kestävyys.

Vastuullinen matkailu - vastuullinen matkailu tarkoittaa käytäntöjä ja toimintaa, joiden kautta kestävyystavoitteet voidaan saavuttaa. Vastuullisuus tarkoittaa luonnon ja paikallisten ihmisten ehdoilla toimimista niiden hyvinvointia säilyttäen ja parantaen. (Edelheim & Ilola 2017)

Special interest -matkailu - yksilö- tai ryhmämatkailijoiden erityiseen mielenkiinnon kohteeseen keskittyvä matkailu. Voi muodostaa ns. niche-markkinoita, kuten maastopyöräilymatkailu, ruokamatkailu, villieläinmatkailu tai joogamatkailu.

Destination Marketing Organization (DMO) - kohteen markkinointia toteuttava organisaatio.

Destination Management Organization (DMO) - kohdejohtamista toteuttava organisaatio, ml. tutkimus ja kehittäminen.

4. Sidos-ryhmiä

Elinkeino-osasto – Kaupungin elinkeino-, innovaatio- ja kilpailukyky politiikasta, yrittäjyyden edistämisestä, työllisyys- ja maahanmuuttoasioista sekä EU-hankerahoituksen koordinoinnista vastaava osasto. Elinkeino-osastolla toimii kokoaikaisesti yksi matkailun kehittämisestä vastaava asiantuntija ja osa-aikaisesti yksi erikoistutkija (2019).

Helsinki Marketing Oy - Helsingin operatiivisesta kansainvälisestä kaupunkimarkkinoinnista ja yritysyhteistyöstä vastaava kaupungin omistama yhtiö. Yhtiö vastaa myös Helsingin matkailuneuvonnan ylläpidosta.

KYMP - Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala, joka sisältää suunnitteluun, rakentamiseen, ylläpitoon ja ympäristöön liittyvät palvelut.

Visit Finland - Business Finlandin matkailuviennin edistämisestä vastaava yksikkö.

SDG - Sustainable Development Goals, vuonna 2016 voimaan astuneet YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, joita on määritelty yhteensä 17 vuoteen 2030.

HNH - Hiilineutraali Helsinki 2035 - toimenpideohjelma, joka sisältää yhteensä 147 toimenpidettä. Hiilineutraalius tarkoittaa sitä, että Helsingin alueelta syntyvät päästöt ovat yhtä suuret tai pienemmät kuin Helsingin alueen sitomat päästöt. Tässä dokumentissa 'HNH 100' -merkintä tarkoittaa ohjelmassa numeroitua toimenpidettä 100.

STF - Sustainable Travel Finland -ohjelma, joka myöntää STF -merkin kohteen tai yrityksen täyttäessä todennetusti merkin vastuullisuuskriteerit.

Valitse vastuullisemmin (Think Sustainably) - Helsinki Marketing Oy:n merkki vastuullisempien valintojen kriteeristön läpäisseeksi ilmoittautuneille palveluntarjoajille, joiden palvelut ovat merkitty My Helsinki - sivustolla vihreällä kulmamerkiksi.

5. Vaikut- taminen matkailun vastuul- lisuuteen

5.1 Näkökulmana paikallisyhteisön hyvinvointi

Matkailutoimijat ottavat paikallisyhteisön huomioon mm. varmistamalla, että matkailu ei häiritse paikallisten elinoloja ja mahdollisuuksia nauttia vapaa-ajan ja luontokohteista. Kolmas sektori tulee nähdä yhtenä tärkeänä matkailutoimijana ja paikallisidentiteetin vahvistajana. Tähän liittyy myös paikallisen osaamisen hyödyntäminen sekä kaupunkiaktiivisuuden tukeminen esimerkiksi eri toimijoiden yhteistyössä toteutettavien sateenvarjotapahtumien myötä.

Julkiset toimijat voivat edesauttaa sitä, että matkailukohteet, kansainväliset tapahtumat ja muut matkailupalvelut ja -infrastrukturi ottavat paikallisyhteisön huomioon mm. varmistamalla, että tietty osa matkailukohteista, tapahtumista ja festivaaleista on avoimia ja ilmaisia. Myös turvallisuuden varmistaminen niin vierailijoille ja paikallisille on olennaista yhteistyössä paikallisten turvallisuus- ja terveysviranomaisten kanssa.

Menestyksekkäät ja suosittu kohteet voivat vahvistaa paikallisyhteisön tuntemaa ylpeyttä kotikaupungistaan. Paikallisia voidaan osallistaa matkailutoimialaan vapaaehtoistoiminnan avulla siitä paikallisia palkiten. Kaupunki toimii kaupunkiaktiivisuuden mahdollistajana mm. lupien ja fasilitteettien osalta.

Kohteiden ja tapahtumapaikkojen suunnittelussa voidaan ottaa huomioon kaupungin paikkapääoman kasvattaminen (place making) mm. laadukasta arkkitehtuuria

edellyttämällä. Tapahtumapaikat ja matkailukohteet voivat toimia alueiden kehittämisen ja uudistuksen ankkureina elävän, kestävä ja tehokkaan kaupunkiympäristön rakentamisessa. Julkiset toimijat voivat vähentää taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen eriarvoisuuden kehittymistä levittämällä matkailutoimialan ja tapahtumien tuomia hyötyjä eri kaupunginosiin ja ehkäisemällä häiriöksi koettavaa ruuhkautumista. Matkailun negatiivinen vaikutus asumiseen tulee minimoida.

5.2 Näkökulmana matkailuyrittäjyys

Matkailutoimijoiden vaikuttaminen lähtee siitä, että toimija tekee päätöksen toimia kestävämmällä ja vastuullisemmalla tavalla. Matkailutoimijat voivat vaikuttaa erityisesti energiatehokkuuteen, vedenkulutuksen ja fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämiseen sekä vastuullisen kuluttamisen edistämiseen mm. toimitusketjuja ja hankintaa kehittämällä. Taloudellinen vastuullisuus tarkoittaa yritystoiminnan läpinäkyvyyttä, pitkäjänteisyyttä, paikallisyhteisön työllistämistä ja alueelle jäävän matkailutulon edistämistä. Kestävyyden kriteerit pitävät sisällään myös tasa-arvon huomioimisen työnantajana ja palveluntarjoajana laajasti mm. sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, elämäntapaa sekä liikunta- ja toimintakykyä koskien. Viestinnällä voidaan pyrkiä muuttamaan vierailijoiden käyttäytymistä ja vaikuttaa heidän valintoihinsa (esimerkiksi vedenkulutus, lähituotteet, kierrätys).

Matkailuliiketoiminnan kehittäminen tukeutuen autenttiseen paikalliskulttuuriin sekä paikallisyhteisön näkeminen yhtenä asiakas- ja sidosryhmänä on sosio-kulttuurisesti vastuullisella pohjalla. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on hedelmällistä erityisesti tapahtumatuotannossa. Matkailutoimialalla on rooli myös terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä tarjottujen tuotteiden, palveluiden ja tarinoiden kautta. Tämä voi tapahtua muun muassa lähiruokatarjontaa ja autenttista ruokamatkailua kehittämällä. Matkailutoimijoilla on mahdollisuus vaikuttaa

vastuulliseen kuluttamiseen hintapolitiikalla ja kannustimilla. Toimijoiden tuotteiden brändäämisellä ja valikoimalla on suuri vaikutus ostopäätökseen.

Julkiset toimijat voivat edellyttää vihreiden ja vastuullisuusstandardien täyttymistä matkailupalveluiden tuottajilta, matkailukohteilta ja tapahtumilta. Matkailu voi toimia myös yhtenä aktiivisen ja yhteisöllisen paikallisyhteisön vahvistajana osallistamalla paikallisyhteisöä laajasti matkailun ja monikulttuuristen tapahtumien kehittämiseen ja suunnitteluun. Julkisella taholla on mahdollisuus edistää laadukasta kaikille avointa koulutustarjontaa, työllistävyyttä sekä heikommassa asemassa olevien työllistymistä alalle. Koulutuksessa tulee ottaa huomioon myös alan toimijoiden jatkuva kouluttautuminen sekä koulutukset vapaaehtoisille.

Kolmannen sektorin sosiaalista yrittäjyyttä tukemalla edesautetaan monipuolisen ja mielenkiintoisen matkailutarjonnan syntymistä. Tuotteistamisen tukemisen kautta voidaan vahvistaa Helsingin haluttua mainetta ja mielikuvaa sekä edesauttaa mm. tapahtumien ja ympärivuotisen matkailun kehittymistä ja siten matkailutulon kasvattamista.

Matkailukohteet ja tapahtumat toimivat positiivisen mielikuvan luojina Helsingistä kestäväksi matkailukohteeksi.

5.3 Näkökulmana ilmastojohtajuus

Kestävän matkailun periaatteena ilmaston kannalta on jatkuvasti vähentää matkailusta aiheutuvaa hiilijalanjälkeä ja hyödyntää matkailua ympäristön kehittämisen ja suojelemisen työkaluna. Ympäristöllisestä näkökulmasta päämäärinä ovat ilmanlaadun parantaminen, biodiversiteetin suojeleminen ja maa-alueiden kestävä kehittäminen sekä fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen.

Julkiset toimijat voivat asettaa ja vahvistaa hiilipäästöjen vähentämiseen tähtääviä standardeja sekä taloudellisia kannusteita tai maksuja. Liikkumisen suhteen voidaan pyrkiä maksimoimaan paikallisjoukkoliikenteen käyttöä sekä lihasvoimaisilla kulkumuodoilla

(kävely, pyöräily yms.). Luontokohteiden saavutettavuuden parantaminen ja luonnonresurssien suojeleminen koskettavat erityisesti merellisen Helsingin matkailun kehittämistä. Julkiset toimijat voivat edistää vaihtoehtoisen, uusiutuvan energian hyödyntämistä ja energiankulutukseen liittyviä innovaatioita. Yksityisten investointien sekä public-private -yhteistyön edistämisessä matkailutoimialalla voidaan hyödyntää olemassa olevia vihreiden investointien kriteereitä toimijoille. Investoinneissa fasiliteetteihin tulee huomioida niiden monikäyttöisyys niin vierailijoiden kuin paikallisten käyttöön sekä kierrätettävyyden muihin käyttötarkoituksiin käyttöänsä päätyttyä.

5.4 Näkökulmana kohdejohtaminen

Julkisten toimijoiden tehtävänä on varmistaa, että matkailu- ja tapahtumatoimiala otetaan huomioon kaikessa suunnittelussa. Matkailun ja tapahtumien kehittämisen tulee loppukädessä tähdätä paikallisyhteisön elinympäristön kehittämiseen ja parantamiseen. Volyymin sijaan kiinnitetään huomiota korkeaa matkailutuottoa tuoviin segmentteihin ja special interest -matkailuun tapahtumien ja niin vapaa-ajan kuin liikematkustuksen osalta. Julkiset toimijat voivat yhteistyössä matkailusektorin kanssa keskittyä asiakasryhmiin, joiden liikkuminen ja matkakäytöt ovat mahdollisimman ekologisia. Julkisten toimijoiden tehtävänä on osaltaan tuoda esiin ja todentaa matkailun positiivisia vaikutuksia sekä ehkäistä ja minimoida matkailun negatiivisia vaikutuksia. Matkailu voi mahdollistaa esimerkiksi arvokkaiden kulttuuriperintö- ja luontokohteiden kunnostamisen ja kehittämisen ja toisaalta vierailijamääriä voidaan tarvittaessa rajoittaa ja pääsymaksuja kerätä matkailijoilta niiden suojelemiseksi. Matkailu kasvaa globaalisti, mutta tarjonnan kehittymistä ja siten myös kasvua voidaan kehittää kestävässä suuntaan ja omaa arvopohjaa kuvastavalla tavalla. Julkiset toimijat toimivat avoimuuden, yhteistyön ja tietopohjaisen päätöksenteon

edistäjinä ja varmistajina sekä erilaisten tavoitteiden yhteensovittajina.

5.5 Ilmastokriisi yhtenä toimintaa ohjaavana muutostekijänä

Ilmastonmuutos voidaan ottaa huomioon yhtenä toimintaa ohjaavana muutostekijänä matkailijan matkaketjun eri vaiheissa.

Matkailijamäärät tulevat kasvamaan Helsingissä, ja markkinoinnin kohdistamisella ja palveluita kehittämällä voidaan pyrkiä vaikuttamaan siihen, minkälaisia matkailijoita Helsinkiin halutaan ensisijaisesti houkutella. Paikallisesti on löydettävä uusia, rohkeita ratkaisuja negatiivisten vaikutusten minimointiin. Matkailulla on myös matkailijan matkan jälkeen kestävyys edistämiseen vaikuttavuutta, joka pitää voida tunnistaa ja jota voidaan pyrkiä vahvistamaan.

ENNEN MATKAA – esimerkkejä ilmastonmuutoksesta aiheutuvista ilmiöistä

- Ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan etenkin Euroopassa matkojen suuntautumiseen kuumina kesäkuukausina: Välimeren sijasta suunnataankin pohjoiseen. Tämä trendi vahvistaa globaalin kasvavan matkailun trendiä Pohjoismaissa.
- Lentohäpeä näkyy ilmiönä etenkin Suomen naapurimaissa. Ilmastonmuutoksen edetessä tämä tulee todennäköisesti lisääntymään ja kysyntä vähähiiliselle lähimatkailulle kasvaa.
- Arvopohjaisella kohderyhmien tavoittelulla voidaan vaikuttaa Helsinkiin saapumisesta aiheutuvaan hiilijalanjälkeen, joka on yksi merkittävimmistä matkailun hiilidioksidilähteistä.
- Vähähiilisyys ja vastuullisuus nousevat yhä merkittävämmäksi valintakriteeriksi matkakohdetta valittaessa. Tarve vähähiilille matkailukonsepteille kasvaa.

MATKAN AIKANA – esimerkkejä ilmastonmuutoksesta aiheutuvista ilmiöistä

- Helsinki on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja matkailun osalta tämä tarkoittaa muutostarpeita esimerkiksi liikkumiseen tai matkailijoiden palvelutarjonnan suhteen (sertifikaatit, neuvonta, palveluiden kilpailutus). Matkailun aiheuttaman hiilikuorman ei tule tulevaisuudessa ainakaan kasvaa.
- Etenevä ilmastonmuutos aiheuttaa haasteen luontomatkailukohteille, etenkin merellisen Helsingin osalta. Olemassa oleviin biotooppeihin kohdistuu käyttöpaineen lisäksi painetta muuttuvista olosuhteista. Tämä voidaan huomioida käytön ohjauksessa ja esimerkiksi rakenteiden suunnitteluratkaisuissa.
- Matkailusta aiheutuvia hiilipäästöjä voidaan kompensoida paikallisesti erilaisten kompensaatiotyökalujen avulla sekä luoda uutta ekomatkailuun perustuvaa palvelutarjontaa.
- Autenttisuus ja elämyksellisyys korostuvat (uusi luksus). Matkailukokemuksen koko ketjun kattava tieto ilmastovaikutuksista ja vähähiilisyyttä edistävästä toimenpiteistä on tärkeää osana kokonaiskestävyyttä. Resurssienkäytön tavoitteena voi tulevaisuudessa olla esim. mahdollisimman pieni 'material input per experience'.

MATKAN JÄLKEEN - esimerkkejä ilmastonmuutoksesta aiheutuvista ilmiöistä

- Helsingin kestävyysbrändi voisi olla myös vientituote, jonka matkailija ottaa mukaan kotimaahansa. Tämä näkökulma voi mahdollistaa myös matkailijoille suunnattujen palveluiden tarjontaa. Suomen hiilineutraalisuustavoite on globaalisti kunnianhimoinen ja siihen liittyvät konkreettiset kaupunkirakenteelliset ratkaisut ja pilottialueet voivat palvella kestävyyspohjautuvaa special interest –matkailua Helsinkiin.
- Uudenlaiset, paikallisuuteen ja arjen elämyksiin perustuvat, tiedostavasti kestäviksi rakennetut matkailu- ja elämystuotteet vahvistavat paikallisia yhteisöjä, tarjoavat uusia työpaikkoja myös ydinalueiden ulkopuolella ja tukevat vähähiilisten toimintatapojen juurtumista.

6. Taustaa ohjelman toimenpiteille

6.1 Majoitustoiminnan jakamistalous

Majoitustoiminnan jakamistalous yleistyy, ja AirBnB-tarjonta kattaa jo arviolta n 20 % Helsingin majoituspaikoista. Majoitustoiminnan jakamistaloudella on positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia. Hyvänä lähtökohtana on ollut saattaa tyhjiillään olevia yksityisiä tiloja hyötykäyttöön. Toiminta tuo monipuolisuutta ja lisätarjontaa majoitustarjontaan, sijoittajille hyvää tuottoa ja monille paikallisille lisätuloja ja kulttuurivaihtoa matkailijoiden kanssa. Lyhytkestoisen majoitusjaksojen tarjoaminen asuintontilla katsotaan kuitenkin majoitustoiminnaksi ja edellyttäisi lain mukaan asemakaavan muutosta. Majoitustoimintaa koskevat säädökset ovat tällä hetkellä eriarvoisia jakamistalouden ja perinteisen majoitustoiminnan välillä, eikä toiminnasta toistaiseksi saada virallista tilastotietoa. Euroopan Unioni linjasi vuoden 2019 lopussa, että AirBnB on alustapalvelu eikä kiinteistötoimija. Suomen hallitusohjelma sisältää kirjauksen ”mahdolistetaan jakamistalouden kehittyminen lainsäädännöllä ottaen huomioon työntekijöiden oikeudet ja yritysten reilun kilpailun pelisäännöt”, mikä saattaa vaikuttaa myös majoitustoimintaan. Jakamistalouden majoitustoiminnan negatiivisia vaikutuksia voivat olla asuntojen saatavuuden lasku ja hintojen nousu, sekä konfliktit naapureiden kanssa. Mm. Barcelona, Madrid, Vancouver, New Orleans, Berliini ja Pariisi sekä Ruotsi ovat ryhtyneet toimiin tämäntyyppisen majoitustoiminnan sääntelemiseksi. Esimerkit Euroopasta ja maailmalta sekä mm. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRan ja Verohallinnon kannanotot puoltavat tarkempaa seurantaa ja

ennaltaehkäisevää otetta tämäntyyppisen majoitustoiminnan haittavaikutusten ehkäisemiseksi myös Helsingissä. Vuoden 2020 alussa valmistui kaupungin ohjeistus asunnossa tapahtuvaa majoitustoimintaa koskien.

6.2 Tunnistettuja riskejä liikamatkailuun

Liikamatkailu (overtourism) voidaan määritellä seuraavasti: ”Liikamatkailu kuvaa tilannetta, jossa matkailun vaikutukset tiettyinä aikoina ja tietyissä paikoissa ylittävät fyysisen, ekologisen, sosiaalisen, psykologisen ja/tai poliittisen kapasiteetin raja-arvot” (Peeters et al., 2018:15). Liikamatkailua voi siten olla myös pistemäinen ruuhkautuneisuus, mikäli se ylittää esimerkiksi infrastruktuuriin perustuvan, sosiaalisen tai poliittisen sietokyvyn. Liikamatkailun riskiä lisäävät tutkimusten mukaan mm. lentokentän sijainti alle 30 km päässä kohteesta, risteilysataman sijainti alle 15 km päässä kohteesta sekä maailmanperintökohteiden sijainti lähellä kohdetta. Nämä tekijät koskettavat Helsinkiä, vaikkakin Suomen ja Helsingin saarimainen sijainti muuhun Eurooppaan nähden rajaa tehokkaasti maitse saapuvia matkailijavirtoja. Riskiä liikamatkailun ilmentymiin lisää myös kasvun ja menestyksen mittaaminen volyymeilla (mm. saapuneet matkailijat, yöpymisten lukumäärä) matkailun optimoinnin sijaan muun muassa matkailijoiden päiväkohtaisen rahankäytön ja asukkaiden viihtyvyyden suhteen. Liikamatkailua voidaan ennaltaehkäistä kohdistamalla markkinointitoimia myös lähimarkkinoille kaukomarkkinoiden sijaan. Asukkaiden näkemykset tulisi ottaa huomioon kehittämisessä sekä seurata myös sosiaalisessa mediassa niin matkailijoiden kuin asukkaiden parissa esiintyvää keskustelua ruuhkautuneisuudesta, negatiivisesta suhtautumisesta matkailuun ja muista liikamatkailuun liittyvistä viitteistä. Jakamistalouteen perustuvan majoitustoiminnan säännöstelemättömyys ja seurannan puute sekä sen huomiotta

jättäminen verotuksessa niin ikään altistavat liikamatkailun ilmentymisille.

Lähde: mukaillen Peeters et al. 2018:15

6.3 Sustainable Travel Finland -ohjelma

Visit Finland on luonut matkailuyrityksille ja -alueille tarkoitetun Sustainable Travel Finland (STF) -kehitysohjelman ja sillä saavutettavan Sustainable Travel Finland -merkin. Helsinki, Espoo ja Vantaa ovat olleet yksiä ohjelman pilottil alueista. Ohjelma sisältää askeleita, joita pitkin jokainen yritys voi kehittää liiketoimintaansa kestävämmäksi. Ohjelman askeleet käsittävät sitoutumisen kestävyiden kehittämiseen, osaamisen kasvattamisen, kehittämissuunnitelman laatimisen, vastuullisuusviestinnän, sertifiointin, kestävyiden mittaamisen ja todentamisen sekä jatkuvan kehittämisen. STF-merkin saaneet yritykset saavat näkyvyyttä Visit Finlandin kanavissa ja siten apua viestintään ja markkinointiin. Helsingin kunnianhimoinen tavoite on, että puolet alueen matkailuyrityksistä olisivat saaneet Sustainable Travel Finland -merkin vuoden 2020 loppuun mennessä. Tämä on myös yksi kriteeri Helsingin kaupungin tavoittelemalle Sustainable Travel Finland Destination -merkille. Helsingin kaupungin tavoitteena on saavuttaa kohdekohtainen merkki vuoden 2020 loppuun mennessä.

6.4 Tapahtumien kestävyiden edistäminen

Helsinki on vuonna 2019 julkaissut tapahtumien tiekartan, joka antaa suuntaviivat tapahtumien edistämiseksi Helsingissä.

Tiekartassa tapahtumien osalta on linjattu kolme tavoitetta, joista yksi on tapahtumien kehittämisen perustuminen vastuullisuuteen. Kestävyiden näkökulmasta keskeiseksi kehittämisen työkaluksi nousee tapahtumaportfolion johtaminen toteuttamalla aktiivista tapahtumien riskien, tuottavuuden sekä ympäristöllisten ja sosio-kulttuuristen vaikutusten seuranta sekä priorisoidaan isoja ja pieniä tapahtumia, jotka toteuttavat ja tukevat kestävyttä ja siihen liittyviä arvoja.

Seuranta ja priorisointi perustuvat yhdessä sidosryhmien kanssa asetettuihin tavoitteisiin ja toimintasuunnitelmaan.

Tapahtumaportfolio syntyy luonnostaan, kun organisaatiot ja yhteisöt järjestävät erilaisia tapahtumia, mutta tapahtumaportfolion johtamisen kestäväällä tavalla edellyttää yllä kuvattuja toimintamalleja. Tapahtumaportfolion johtamisen tavoitteena on maksimoida eri tapahtumien synerginen potentiaali moninaisten pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseksi. Tapahtumilta edellytetään yhä enemmän kestävyttä ja tapahtumaportfolion aktiivinen johtaminen voi toimia positiivisena voimana kestävyystavoitteiden edistämiseksi.

Tapahtumien osalta voidaan seurata mm. seuraavia indikaattoreita:

- Osuus tapahtumista, jotka noudattavat olemassa olevia kestävien tapahtumien standardeja, kuten ISO 20121
- Tapahtumien taloudellinen kontribuutio paikallistalouteen standardoidulla mittaamistavalla todennettuna, kuten vaikutusten arvio
- Kattava tapahtumainventaario tapahtumien tyypin mukaan (urheilu ja liikunta, business, kulttuuri, viihde)
- Tapahtumaportfolion tasapainoisuus palvelen niin vierailijoita kuin paikallisia, vuoden ympäri
- Vierailijoiden ja asukkaiden tyytyväisyys tapahtumiin, sekä näkemys tapahtumien kestävydestä ja vaikutuksista

6.5 Rakennuksilla ja liikenteellä merkittävä rooli päästöissä

Rakennukset aiheuttavat yli 30 % ja liikenne n. 55 % päästöistä Suomessa. Kaikesta Suomessa kulutettavasta energiasta lähes 40 % käytetään rakennuksissa. Liikenne mukaan lukien rakennetun ympäristön osuus Suomen energiankäytöstä on noin 60 %. Puurakentaminen aiheuttaa noin 40 % vähemmän päästöjä betoni- ja teräsrakentamiseen nähden, ja

puurakentamisen edistäminen asemakaavoituksella ja kaupungin omissa hankkeissa on osa Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelmalla. Matkailuun liittyvän uudisrakentamisen ohjaamisella kohti kestävämpiä toimintatapoja voidaan lisätä niin materiaalihokkuutta, ekologisuutta kuin positiivisia vetovoima- ja imagotekijöitä. Ympäristöystävällinen uudisrakentaminen ja konversioiden yhteydessä tehtävät energiatehokkuustoimenpiteet yhdessä uusien vähäpäästöisten ja päästöttömien liikenteen teknologioiden ja toimintamallien kanssa muodostavat merkittävän päästövähennyspotentiaalin. Hiilineutraali Helsinki 2035 -ohjelma sisältää useita liikenteeseen ja liikkumiseen, rakentamiseen, kilpailutuksiin sekä hankintoihin liittyviä toimenpiteitä, jotka liittyvät myös matkailun toimialasta aiheutuviin hiilipäästöihin. Näihin teemoihin keskittyvät ohjelman toimenpiteet liittyvät siten laajempaan Helsingissä tehtävään kehittämistyöhön. Tulevaisuuden työkaluina ja mahdollisuuksina voivat olla myös esimerkiksi päästövyöhykkeiden kehittäminen ja hiiliveron käyttöönotto.

6.6 Kestävää risteilymatkailua Itämerellä

Risteilymatkailulla tarkoitetaan vähintään 60 tuntia kestävästä pääasiassa vapaa-ajalla tehtävää matkailua, jossa ei kuljeteta lastia (Cruise Europa). Risteilymatkailu on globaalisti kasvava matkailumuoto. Cruise Line International Associationin mukaan risteilymatkailijoiden määrä oli globaalisti vuonna 2017 n. 27,3 miljoonaa. Matkailijamäärien ja aluskäyntien lukemat kertovat aluskokojen kasvamisesta Itämerellä. Itämerellä risteilymatkailijoiden määrä nousi 5 miljoonaan vuonna 2017 noin 2 500 aluskäynnin myötä, mikä tarkoittaa risteilymatkailun kaksinkertaistumista viimeisen 10 vuoden aikana 9,7 % keskimääräisellä vuosittaisella matkailijamäärän kasvulla (Urbanyi-Popiolek 2019). Risteilymatkailulla on positiivinen vaikutus risteilykaupunkien paikallistalouteen matkailijoiden käyttäessä rahaa kiertoajeluihin,

liikkumiseen, ravintolapalveluihin ja ostoksiin. Toisaalta risteilymatkailu vaikuttaa negatiivisesti aiheuttaen ruuhkautumista, melua, päästöjä ja jätteitä sekä aiheuttaen painetta kaupunkiliikenteessä. 3 000 matkailijan risteilyalus tarkoittaa n. 40-50 bussillista matkailijoita ja viikossa kymmeniä tuhansia litroja pilssivettä, lähes 2 miljoonaa litraa jätevettä, 6 miljoonaa litraa harmaavesiä sekä pari sataa tuhatta litraa kiinteää jätettä. Niin positiivisten kuin negatiivisten vaikutusten realisoituminen kohteessa riippuu kohteen koosta, luonteesta sekä palvelutasosta ja hallinnoinnista. (Urbanyi-Popiolek 2019) Helsingin satama on osana Hiilineutraali Helsinki 2035 toimenpideohjelmalla sitoutunut vähentämään satama-alueen päästöjä noin 30 % eli noin 27 000 CO₂ tonnia, ja sataman tavoitteena on olla 100 % hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Toimenpideohjelma sisältää tavoitteen aluspäästöjen vähentämisestä 25 %:lla vuoteen 2015 verrattuna. 80 % satama-alueen CO₂-päästöistä aiheutuu alusliikenteestä. Näistä 5,6 % eli 3 853 CO₂ tonnia aiheutui vuonna 2018 risteilijöistä, mikä vastaa noin 0,6 %:a Helsingin tie-, raide- ja laivaliikenteen kaikista kasvihuonepäästöistä. Jätevesien päästökielto Itämerellä astuu voimaan 2021, ja jo tällä hetkellä yli 90 % Helsingin sataman aluksista jättää jätevetensä sataman vastaanottolaitteisiin. Esimerkiksi naapurimaihin liikennöivillä reittiliikenteen aluksilla on jo hyvin toimivat käytännöt vastaanottolaitteiden hyödyntämiseen. Helsingin allekirjoittama Cruise Baltic Sustainability Manifesto tavoittelee taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävämpää risteilymatkailua vastaamaan risteilymatkailun kasvuun ja tehden risteilystä osan kestävästä matkailun tarjontaa vuoteen 2030 mennessä. Manifestossa tavoitteena on Itämeren satamien välisellä yhteistyöllä kasvattaa risteilymatkailun paikallistalouteen tuomaa matkailutuloa, kasvattaa risteilymatkailun suosiota paikallisten ja lähimarkkinoiden parissa sekä minimoida risteilystä aiheutuvat haitat ympäristölle.

6.7 Kestävä matkailu ja kohdejohtaminen

Kohdemarkkinoinnin (destination marketing organisation) sijaan kohdejohtamisen organisaatio (destination management organisation) toimii tutkimuksen, arvioinnin, suunnittelun ja toimenpiteiden parissa varmistamiseksi, että matkailu ja tapahtumat toimivat positiivisena kestävyttä edistävänä voimana kaupungissa. Kohdejohtamisen organisaatio koordinoi matkailuun liittyvää kehittämistä kaupungin eri toimialojen ja toimenpiteiden kesken, sekä edistää markkinavuoropuhelua ja alan innovaatioita. Organisaation tehtävänä on myös osoittaa virkamiehille ja luottamusmiehille matkailun ja tapahtumien sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset ja ympäristölliset positiiviset vaikutukset.

Kohdejohtamisen organisaation tehtäviä voivat olla

- Hallinta: matkailun ja tapahtumien kehittyminen
- Johtaminen: suunnittelu, tutkimus ja vaikutusten arviointi
- Koordinointi: edistäminen, markkinointi ja havainnollistaminen

Kohdejohtamisen organisaatio voi toimia kaupungin yrityksenä tai jäsenyyteen perustuvana public-private -yhteistyönä. Jälkimmäisessä tapauksessa organisaatiota voi koordinoita kaupungin toimiala tiiviissä markkinavuoropuhelussa sekä yhteistyössä asiantuntijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Vastuita voidaan yhteistyön kautta haluttaessa laajentaa koskemaan myös laajempaa luonnollista matkailualueita. Esimerkiksi Global Destination Sustainability Indeksien mukaisesti DMO:n tehtäviin kuuluvat kestävä matkailun vision, tavoitteiden ja strategian luonti yhdessä sidosryhmien kanssa, sekä näiden päivittäminen tarvittavin osin vähintään kolmen vuoden välein. DMO:n tulee olla sitoutunut kestävyden edistämiseen mm. toimintansa sertifioidulla ja toimia kestäväillä tavoilla myös omissa hankinnoissaan. DMO:n

tulee pystyä osoittamaan, miten se hallinnoi ja osallistaa eri toimijoita kestävä matkailun edistämiseen, sekä panostaa niin omassa kuin sidosryhmäorganisaatioissa jatkuvaan kouluttautumiseen kestävyysasioissa niiden huomioimiseksi parhaalla mahdollisella tavalla. DMO:lla tulee olla ajantasainen järjestelmä seurata ja raportoida matkailu- ja tapahtumatoimialan ympäristöllisiä, taloudellisia ja sosio-ekonomisia mittareita. DMO:n tulee viestiä sidosryhmille kestävä matkailun ohjelmasta, mittareista, toimenpiteistä ja parhaista käytännöistä, sekä kannustaa matkailutoimijoita kestävien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen.

6.8 Arvopohjaista kohderyhmien määrittelyä

Kestävyysnäkökulmista tarkastellaan esimerkiksi saapumisen kasvihuonepäästöjä, viipymää, rahankäyttöä, ympäristö- ja sosiaalisen vastuun tietoisuutta, valmiutta ja halua kompensoida matkasta aiheutuvia päästöjä sekä kiinnostusta paikalliseen kulttuuriin. Nykyistä enemmän huomiota kiinnitetään kotimaanmatkailuun ja lähimarkkinoihin. Määrittely perustetaan tutkimustietoon ja tutkimusten analysointiin, ja se kohdistuu erityisesti matkailutulon ja kestävyden kannalta tärkeään special interest – ja businessmatkailuun Helsingin priorisoimien matkailuteemojen ympärillä.

Helsinki

**Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia**

Pohjoisesplanadi 11–13
00170 Helsinki
PL 1
00099 Helsingin kaupunki
Puhelinvaihde 09 310 1641

www.hel.fi